

20. Onderwijs en schoolstrijd (1878 - 1892)

Tot voor 1864 was er te Pervijze één school : een gemengde gemeenteschool die gelegen was in de Pervijzestraat rechtover het huidige kastanjeplein (toen kerk en kerkhof van Sint Catharina Capelle).

In 1864 werd het gemengd onderwijs gesplitst in een gemengde gemeenteschool terwijl de meisjes ook nog terecht konden bij de Zusters van Liefde die les gaven in een huurhuis van oud-burgemeester Victor Pius Buylaert.

Vanaf 1868 - 1870 werd dan het klooster der Zusters van Liefde opgericht op erfgoed van Baron van Caloen, aan het dorpsplein.

Laten we vervolgen met wat er gebeurde met de gemengde gemeenteschool en de draad opnemen in 1878 waar we voor het eerst nadere gegevens hebben over deze school. Toen waren er in totaal maar liefst 279 leerlingen. Meester Charles Janssens had onder zijn hoede 120 "knechtjes" waarvan er 72 waren die gezien de schamele financiële toestand van hun ouders, kosteloos onderwijs genoten. Er werd Frans en Vlaams onderwijs gegeven.

Sophie Marqué bestuurde de meisjesafdeling die 108 leerlingen had waarvan 61 armenkinderen. Zij gaf Frans, Vlaams en huishoudelijk onderwijs.

Tot slot was er nog de bewaarafdeling met 51 leerlingen.

In 1879 wordt de rust in het dorpsschooltje ruw verstoord door nationale politieke gebeurtenissen en op korte tijd verandert er veel, zeer veel. De feiten : België heeft op dat ogenblik een liberale regering met absolute meerderheid. Aan het hoofd van het departement onderwijs staat minister Van Humbeeck die op 10 juli 1879 de wet Van Humbeeck doet bekrachtigen. Deze wet beperkt de gemeentelijke zelfstandigheid en de grote katholieke invloed op onderwijsgebied. De bepalingen van die wet zijn :

- iedere gemeente moet minstens één neutrale school bezitten
- vrije scholen mogen niet meer gesubsidieerd worden
- leerkrachten moeten een diploma kunnen voorleggen van een officiële Normalschool waarvan het onderwijs door de staat geregeld is
- programma's en leerboeken zijn aan staatscontrole onderworpen
- Godsdienstlessen mogen alleen nog gegeven worden op verzoek van de ouders en buiten de normale lesuren.

Deze revolutionaire wet lokt dan ook hevige reacties uit van de katholieke zuil die de sacramenten weigert aan leerkrachten en ouders van scholieren die een neutrale school bezoeken. Veel onderwijzers en leerlingen stappen over naar het vrije katholieke onderwijs.

Op 5 juli 1880 verbreekt de liberale regering de diplomatieke betrekkingen met het Vaticaan als reactie op de houding van het episcopaat. Dit alles heeft zware politieke gevolgen want bij de eerstvolgende verkiezingen in 1884 krijgen de liberalen een pandoering dat het niet mooi meer is. In de Kamer verliezen ze maar liefst 27 zetels waardoor ze hun absolute meerderheid verspelen en er een eind komt aan een tijdperk van uitsluitend homogene liberale kabinetten sedert 1857.

Keren we nu terug naar 1879 en kijken we welke de gevolgen waren van dit alles te Pervijze. De zogenoemde primaire school die het jaar voordien nog 279 leerlingen had, heeft er nu nog 18. Daarentegen is er in de Veurnestraat, waar onze ex-parochiezaal stond, een vrije knechtenschool met een bewaarschool opgericht onder impuls van P. Goemaere en E. Balanck. Kort daarop wordt de aangenomen school voor meisjes bestuurd door Sophie Marqué, veranderd in een vrije school. Meester Janssens blijft alleen achter. Op 8 september 1880 wordt van hogerhand beslist dat de knechtenschool met zijn 18 leerlingen voor onbepaalde tijd verandert in een school voor kinderen van beide geslachten, waarschijnlijk om leerlingen aan te trekken. Om daar de meisjes les te kunnen

geven wordt op 11 februari 1881 Amélie Catrysse, echtgenote van Charles Janssens, aangeworven. Zij zal "meesteres zijn van naaldewerk".

Terzelfdertijd wordt in de vrije school Philomena Devacht, echtgenote van Benoit St.Martin, aangesteld voor het geven van naailessen.

Zo wordt het 1884, de liberale regering bestaat niet meer en in oktober overweegt men tot het staken van het gemeente-onderwijs en het aannemen van de vrije jongens- en meisjesschool.

Daartegen rijst in maart 1885 echter verzet van een gedeelte van de bevolking en van vier raadsleden (Jonckheere, Devos, Ketelers en Scherpereel).

Ondertussen heeft de vrije school in februari 1885 de volgende bezetting : voor de jongensafdeling is Emiel Scheirsen hoofdonderwijzer en Felix Balanck hulponderwijzer. Sophie Marqué is nog steeds bestuurster van de meisjesafdeling met onder zich twee hulponderwijzeressen : Sabina Vermeersch en Amelia Kesteloot.

In november 1885 wordt er nogmaals een poging ondernomen voor het afschaffen van de gemeenteschool die dan nog 9 leerlingen telt waaronder 3 kinderen van onderwijzer Janssens.

De vrije school daarentegen heeft 222 leerlingen : 105 jongens en 117 meisjes. Ondanks dit verschil van 213 leerlingen blijft de gemeenteschool verder bestaan.

Op 22 januari 1889 dient juffrouw Marqué van de vrije meisjesschool haar ontslag in. Zij wordt vervangen door Maria Callebert, gediplomeerde onderwijzeres, bijgestaan door Sabina Vermeersch, ongediplomeerde onderwijzeres. Nog in hetzelfde jaar wordt Maria Callebert vervangen door Eugénie Lansen, dit om gezondheidsredenen.

Om eindelijk komaf te maken met de gemeenteschool met zijn luttel aantal leerlingen wordt op 28 september 1889 aan de minister gevraagd om onderwijzer Janssens op pensioen te zetten. Hij is 60 jaar en heeft voldoende dienstjaren. Blijkbaar was deze pensionering nog niet voldoende voor het afschaffen van de school, want op 30 april 1892 wordt een officiële verzoek bij het Ministerie ingediend tot het mogen afschaffen van de gemeenteschool. Zo kan de vrije jongensschool met Remi Ducheyne als schoolhoofd (sedert 1890) verder onderwijs verschaffen in Pervijze zonder concurrentie van de gemeenteschool.

Tot slot nog een tekst die berust in het archief van het Bisdom Brugge (nr B 365bis) en ook handelt over de gevolgen van de schoolstrijd te Pervijze :

Pervijze : in 1879 waren er twee lagere scholen, eene gemeenteschool voor knechten door een wereldlijken meester gehouden met omtrent 94 leerlingen en eene vrije school voor meisjes, door zusters bestierd in haar eigen lokaal met omtrent 124 leerlingen. Toen de slechte schoolwet afgekondigd was, bouwde Z.E.H. Pastor Warlop eene nieuwe knechtschool en stelde er een katholieken meester in die omtrent al de kinders ontving. De gemeenteoverheden waren gunstig aan de katholieke scholen en enkel een tiental verplichte ouders zonden, met tegenzin, hunne kinders naar de officiële school. Al de weldenkende parochianen en bovenal de familie Degrave ondersteunden de vrije scholen. In 1884 wierd de officiële onderwijzer op wachtgeld gesteld en de twee vrije scholen wierden aangenomen.

Heden zijn er twee aangenomen scholen in vrije lokalen gevestigd. De knechtschool is gehouden door een wereldlijken onderwijzer met omtrent 92 kinders en de meisjesschool is gehouden door zusters met omtrent 96 kinders.

De schoolstrijd heeft aan de katholieke liefdadigheid omtrent 10.000 fr gekost.